

Nr 6

Utlåtande i anledning av väckt motion om skyldighet för gående att i mörker bära reflexanordning eller tänd lykta.

Tredje lagutskottet har behandlat en inom riksdagens första kammare väckt och till lagutskott hänvisad motion, nr 230, av herr *Svanström*.

I motionen föreslås att riksdagen skall »besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av vägtrafikförordningen att bestämd skyldighet för gående att vid färd i mörker på icke upplyst väg bära reflexanordning eller tänd lykta införes».

Beträffande motionens fullständiga innehåll får utskottet, i den mån redogörelse ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser

Vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (VTF) innehåller i 60 § särskilda bestämmelser för gående. Enligt 2 mom. sista stycket bör sålunda den som under mörker färdas gående på väg, där tillfredsställande belysning ej är anordnad och särskild gångbana ej finns, vara försedd med tänd lykta eller reflexanordningar eller ock bära klädesplagg, som vid belysning skarpt avtecknar sig mot omgivningen.

Frågans tidigare behandling

Bestämmelserna i 60 § VTF har icke närmare kommenterats vid förarbetena till förordningen. Beträffande 60 § 2 mom. sista stycket, som infördes genom förordning den 9 december 1960 på initiativ av 1960 års riksdag att gälla fr. o. m. 1 januari 1961, må anföras följande.

1953 års trafiksäkerhetsutredning framhöll i sitt år 1954 avlämnade betänkande, att fotgängare är den grupp av trafikanter, som drabbas hårdast av påkörningsolyckor. Enligt utredningens mening var det lämpligast, att fotgängarna mera allmänt bar med sig varningslykta eller begagnade något reflekterande märke på sin klädsel. Utredningen föreslog därför, att 60 § VTF skulle tillföras ett nytt stycke av huvudsakligen rådgivande karaktär och av innehåll, att gående, som använde cykelbana eller körbana, borde bära en tänd lykta eller vara försedd med armbindel, skärp eller annan anordning av reflekterande material eller ock bära något ljust klädesplagg eller tygstycke eller vidtaga annan liknande åtgärd för att bli bättre synlig

för andra trafikanter. Utredningen hemställde vidare, att Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) måtte anmodas att upptaga spörsmålen om bättre säkerhet för fotgängare under mörker till behandling. Utredningen ansåg också, att föreskriften om att fotgängare, då gång- eller cykelbana saknas, skall begagna yttersta delen av vägen, företrädesvis den på högra sidan, skulle ändras så till vida att ordet »företrädesvis» utgick.

Vid remissbehandlingen av utredningens betänkande framfördes från flera håll tvivel på de sålunda föreslagna bestämmelsernas ändamålsenlighet. Å andra sidan framfördes flera förslag i skärpande riktning.

I åtskilliga yttranden uttalades tvekan om lämpligheten av att belasta VTF med bestämmelser av blott rådgivande karaktär. En remissinstans fann att uppgiften att bibringa fotgängare insikt i hithörande ämnen bäst fullgöres genom propaganda. I några yttranden påyrkades att den föreslagna bestämmelsen om att gående bör medföra tänd lykta eller vara försedd med anordning av reflekterande material eller bära ljust klädesplagg eller tygstycke skulle omformuleras så att det klart framgick att dylik anordning skulle medföras av varje gående. Ett antal remissinstanser ifrågasatte om icke skyldigheten för fotgängare att gå på vägens högra sida borde i viss omfattning straffsanktioneras.

I *proposition nr 172 år 1955* förklarade föredragande departementschefen att de föreslagna bestämmelserna, som ej var förenade med någon straffsanktion, inte hade sin plats i VTF. Departementschefen fann det däremot vara en angelägen uppgift för myndigheter och sammanslutningar, som sysslade med trafiksäkerhetsfrågor, att bibringa allmänheten insikt om den verkliga omfattningen av de faror, som är förenade med underlåtenhet att iakttaga de av utredningen förordade försiktighetsmått.

I anledning av propositionen väcktes i riksdagen *motionerna I:506* och *II:626*, i vilka hemställdes att Kungl. Maj:t måtte ta initiativet till att en upplysningskampanj anordnades i syfte att redovisa riskerna för fotgängare i mörker och att visa på de skyddsmöjligheter som erbjuder sig i form av reflekterande material.

Andra lagutskottet yttrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 34, över propositionen och de i ämnet väckta motionerna, att utskottet ansåg en i nämnda motioner efterlyst upplysningskampanj lämpligen bära anförtros åt Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, men att utskottet ej fann det nödvändigt att hemställa, att Kungl. Maj:t tog initiativ till en sådan kampanj.

I *propositionen nr 69 till 1958 års A-riksdag* framlades förslag till ändringar i VTF m. m. I anledning av propositionen väcktes de likalydande *motionerna I:341* och *II:433*, i vilka föreslogs införande i VTF av en bestämmelse av huvudsakligen rådgivande karaktär och av innehåll, att gående som använder cykelbana eller körbana borde bära tänd lykta eller vara försedd med armbindel, skärp eller annan anordning av reflekterande

material eller ock bära något ljust klädesplagg eller tygstycke eller vidtaga annan liknande åtgärd för att bli bättre synlig för andra trafikanter.

Andra lagutskottet, som behandlade propositionen och motionerna i sitt utlåtande nr 20, fann sig icke kunna tillstyrka motionerna och anförde.

Detta utskottets ställningstagande innebär dock icke på något sätt att utskottet skulle anse att sådana åtgärder från fotgängarnas sida, som motionärerna avser, icke skulle vara välmotiverade och till gagn för trafik-säkerheten. Tvärtom vill utskottet kraftigt understryka angelägenheten av att gående på olika sätt underlättar för andra trafikanter att upptäcka dem under mörker. Utskottet vill också uttala sin uppskattning av det intresse för dessa problem som under senare tid ådagalagts av bland andra klädes-fabrikanter, inte minst fabrikanter av barnkläder. Utskottet anser det dock icke lämpligt att i vägtrafikförordningen intaga bestämmelser av den karaktär som föreslagits. Problemet bör i stället lösas genom propaganda och upplysning.

I de vid 1960 års riksdag väckta fristående *motionerna I:459* och *II:572* konstaterades att mörkerolyckorna varje år kräver ett stort antal offer bland de gående. Det erinrades om att man för att minska dessa olycks-risker bedriver propaganda i syfte att förmå fotgängarna att på mörk väg vara försedda med lykta eller reflexer. Enligt motionärerna skulle en rekommenderande bestämmelse i vägtrafikförordningen av sådan innebörd avsevärt stödja och effektivisera den fortsatta propagandan. I anledning därav föreslogs i motionerna att det i VTF skulle intagas en föreskrift av innehåll att på väg utan belysning och utan gångbana gående efter mörkrets inbrott borde vara utrustad med lykta eller på kläderna på lämpligt sätt fastsätta reflexanordningar.

Vid remissbehandling av motionerna yppades delade meningar angående det sålunda framlagda förslaget. *Statens trafiksäkerhetsråd* ansåg, att en rekommendation av förslaget innehåll skulle bli utan betydelse för trafik-säkerhetspropagandan. Ett betydligt verksammare medel för upplysnings-verksamheten borde enligt rådets mening vara siffror, som klart visade de risker, som är förenade med att utan lykta eller reflexanordningar gå längs en väg under mörker. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* ansåg, att eftersom det redan fanns föreskrift med innebörd av rekommendation i avsnittet beträffande gående i VTF, nämligen avseende sättet för fotgängare att sinsemellan väja, några principiella betänkligheter inte behövde föreligga mot motionärernas förslag. Då upplysningsarbetet för ökad trafiksäkerhet otvivelaktigt skulle stödjas genom förslaget, tillstyrkte styrelsen bifall till det-samma. *Motororganisationernas samarbetsdelegation* ansåg syftet med förslaget behjärtansvärt men ställde sig tveksam till att en bestämmelse av föreslagen innebörd infördes i VTF, eftersom efterlevnaden av densamma inte skulle kunna övervakas. Enligt delegationen borde i stället ökad propa-ganda tillgripas för att förmå gående att i mörker utrusta sig med lykta eller reflexanordning.

I sitt utlåtande nr 63 år 1960 konstaterade *andra lagutskottet* till en början att liknande frågor tidigare övervägts av statsmakterna, varvid uttalats att bestämmelser av föreslaget innehåll icke hade sin plats i VTF, enär de ej var förenade med någon straffsanktion, samt att problemet i stället borde lösas genom propaganda och upplysning. Utskottet fortsatte.

De åtgärder från de gåendes sida som motionärerna avser skulle utan tvivel i väsentlig mån vara till gagn för trafiksäkerheten. Det är därför en angelägen uppgift att upplysa fotgängarna om de risker, som är förenade med att utan lykta eller reflexanordning gå längs en väg under mörker samt om de medel som står dem till buds för att skydda sig för dylika risker. Utskottet vill i detta sammanhang med tillfredsställelse konstatera, att intensiv upplysning och propaganda förts i dessa avseenden, i synnerhet från Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande. Enligt utskottets mening skulle emellertid de organisationer, som bedriver sådan verksamhet, otvivelaktigt stödjas i sitt arbete om en bestämmelse av det slag motionärerna förordnat intages i författningen. Att som skäl häremot anföra att en icke straffsanktionerad bestämmelse ej bör införas i vägtrafikförordningen är icke bärande, enär förordningen redan nu innehåller bestämmelser av enbart rådgivande karaktär, t. ex. föreskrifter att gående samsammellan bör väja åt vänster. Utskottet tillstyrker därför bifall till motionerna i denna del.

Utskottet hemställde att riksdagen i anledning av motionerna måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet sålunda anfört om gående i mörker. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Enligt en vid utlåtandet fogad *reservation* borde motionerna i förevarande del icke föranleda någon riksdagens åtgärd. Reservanternas anslöt sig till majoritetens motivering, såvitt avsåg de föreslagna bestämmelsernas betydelse för trafiksäkerheten och vikten av upplysnings- och propagandaverksamhet. Det följande avsnittet borde emellertid enligt reservationen haft följande lydelse.

Enligt utskottets mening är det emellertid tveksamt, om en bestämmelse av det slag motionärerna förordnat bör intagas i författningen, innan man gjort helt klart för sig vilka konsekvenser den kan få ur straffrättslig och skadeståndsrättslig synpunkt. Härtill kommer att det måste bli synnerligen svårt att i praxis dels ge en rimlig tolkning av ifrågavarande bestämmelse och dels kontrollera efterlevnaden av densamma. Enligt utskottets uppfattning bör man i stället såsom tidigare söka nå motionernas syfte genom intensiv upplysning och propaganda.

I *motionen II:134 vid 1961 års riksdag* hemställdes om riksdagens uttalande att som ett led i strävandena att bekämpa mörkerolyckorna i trafiken vägbanorna vid ut- och infarter till städer och tätorter måtte i ökad utsträckning förses med särskilda gångbanor. *Statens trafiksäkerhetsråd* anförde i remissyttrande över motionen bl. a. följande.

Som ett viktigt led i trafiksäkerhetsforskningen ingår undersökningar till klarläggande av olycksorsakerna. — — — Av ett nyligen på trafiksäker-

hetsrådets uppdrag utfört arbete — Index för vägtrafikolyckor, del IV — som utgör ett detaljstudium av olyckstyper utom lättbebyggt område kan utläsas, att av samtliga de fotgängarolyckor som inträffat utom lättbebyggt område och i vilka motorfordon varit inblandade ca 25 % avsett fall, där fotgängaren gått *längs* vägen, under det att ca 60 % av hela antalet av dessa olyckor avsett fall där vederbörande *korsat* körbanan.

Motionen avstyrktes av de i ärendet hörda remissinstanserna under hänvisning bl. a. till de kostnader som ett tillmötesgående av motionärens önskemål skulle medföra. På statsutskottets hemställan (SU 153/1961) avslög riksdagen motionen.

Vid 1964 års riksdag väcktes *motionerna I:346* och *II:398* med yrkande om skyldighet att bära reflexer eller annat skydd vid färd under mörker, där tillfredsställande belysning saknades. *Tredje lagutskottet* anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 15 bl. a. att det för det dåvarande var för tidigt att bedöma om den gällande bestämmelsen fått avsedd verkan. Vidare påpekades att Nordisk vägtrafikkommitté inom ramen för kommitténs uppdrag översåg reglerna för gående. *Motionerna* föranledde icke någon riksdagens åtgärd.

Nordisk vägtrafikkommitté

Ät Nordisk vägtrafikkommitté har uppdragits att utarbeta förslag till gemensam trafiklagstiftning för Danmark, Finland, Norge och Sverige. Enligt uppgift är bl. a. bestämmelserna för gående föremål för kommitténs överväganden. Av årets riksdagsberättelse framgår att utredningsarbetet beräknas bli slutfört under första halvåret 1966.

Utskottet

Efter initiativ från riksdagen infördes i VTF fr. o. m. den 1 januari 1961 en bestämmelse av innehåll att den som under mörker färdas gående på väg, där tillfredsställande belysning ej är anordnad och särskild gångbana ej finns, bör vara försedd med tänd lykta eller reflexanordningar eller ock bära klädesplagg, som vid belysning skarpt avtecknar sig mot omgivningen.

I förevarande motion hemställs nu om sådan ändring av bestämmelsen, att den inte blott får rådgivande karaktär utan stadgar skyldighet för gående att vid färd i mörker på icke upplyst väg bära reflexanordning eller tänd lykta.

Med hänsyn till att mörkerolyckorna varje år kräver ett stort antal offer bland de gående vill utskottet gärna instämma med motionärens syfte att på detta område öka trafiksäkerheten. Vad riksdagen emellertid anförde år 1964 att det för det dåvarande var för tidigt att bedöma om bestämmelsen fått avsedd verkan torde alltjämt gälla. Vidare avser Nordisk vägtrafik-

kommitté att under innevarande halvår framlägga förslag till gemensam trafiklagstiftning för Danmark, Finland, Norge och Sverige. Inom kommittén övervägs bl. a. bestämmelserna för gående. Då den av motionären aktualiserade frågan lämpligen bör bedömas i samband med det sålunda inom kort väntade förslaget anser utskottet att något uttalande från riksdagens sida i anledning av motionen icke är påkallat.

Utskottet får således hemställa,

att förevarande motion, I:230, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 februari 1966

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson, Svante Kristiansson, Ebbe Ohlsson, Erik Jansson, Nils-Eric Gustafsson, Åkesson, Herbert Larsson och Torsten Hansson*;

från andra kammaren: herr Nyberg, fru Torbrink*, herrar Grebäck, Hedin, Svenning, fröken Anderson i Lerum, fru Ekroth och herr From.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.